

Udgivet af:
NØRREBRO LOKALHISTORISKE
FORENING OG ARKIV

Nr. 30, februar 2017
ISSN: 1902-0422

Redaktion:
Foreningens bestyrelse.

Adresse:
Biblioteket Blågården,
Blågårds Plads 5,
2200 København N.

Foreningens bestyrelse:

Formand:
Karsten Skytte Jensen
22 92 14 05

Næstformand:
Tonny Svanekiær

Kasserer:
Ingrid Bøvith
20 70 52 08

Bestyrelsesmedlem:
Vivi Christensen

Bestyrelsessmedlem:
John Dickov

Suppleant:
Anders Lillelund

Nørrebro Lokalhistoriske Forening og Arkiv kan træffes **den første mandag i måneden på Biblioteket Blågården mellem kl. 16-18**, eller efter aftale, undtagen i juli og august måned, hvor vi holder sommerferie.

E-mail:
info@noerrebrolokalhistorie.dk

Hjemmeside:
www.noerrebrolokalhistorie.dk

Forsidebillede:
Nørrebrogade ved hjørnet af Møllegade. Foto: Frederik Riise, før 1902. (Københavns Museum).

Tryk:
Frydenberg A/S

Årsberetning 2016

Foreningen og bestyrelsen

Den 12. april 2016 holdt Foreningen sin årlige generalforsamling. På valg var formanden Karsten Skytte Jensen, der blev genvalgt for en toårig periode. Bestyrelsesmedlemmerne Vivi Christensen og John Dickov, var begge villige til genvalg og blev valgt for en toårig periode. Desuden blev Anders Lillelund valgt til suppleant til bestyrelsen.

Som revisor valgtes Anette Isted Ludvigsen og som suppleant Bodil Vendel.

Medlemstallet har ligget stabilt gennem 2016. Enkelte er faldet fra. Det er opvejret af, at der er kommet nye medlemmer til. Vi er taknemmelige for vores trofaste medlemmers støtte og håber at der også fremover, ved positiv omtale af foreningen, vil blive en god tilgang af nye medlemmer.

Vores hjemmeside bliver holdt a jour af webmaster Thomas Bøvith, der også står for vores Facebook-side.

Arrangementer og aktiviteter

Den 29. maj havde vi en byvandring på Indre Nørrebro med Jan Janssen. Vores kompetente guide fortalte levende og interessant om bydelens historie. Turen var velbesøgt med omkring 35 deltagere.

Den 10. september havde vi en guidetur med Garbi Schmidt, der viste os rundt og fortalte spændende om Nørrebros indvandringshistorie fra 1885 til i dag. Arrangementet, der var velbesøgt, foregik i det smukkeste tænkelige sensommervejr.

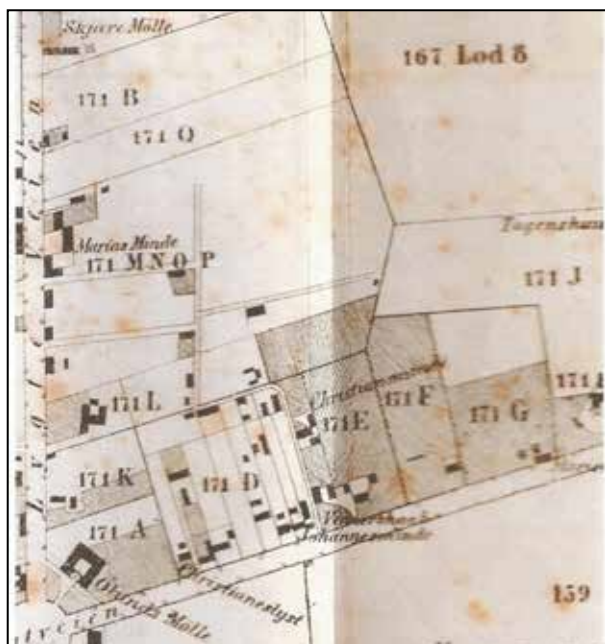
Den 20. november deltog vi i et arrangement i Stefanskirken. Uwe Brodersen holdt et underholdende foredrag med temaet Liv og Handel i anledning af Nørrebro Handelsforening's 125 års jubilæum. Vores forening viste en lille plancheudstilling og vi solgte bøger, postkort og kalendere i pausen.

Via vores hjemmeside får vi løbende en del henvendelser med spørgsmål om Nørrebros historie. De fleste spørgsmål kan vi besvare direkte, men hvis vi ikke er i stand til at besvare spørgsmålene, henviser vi til f.eks. Københavns Museum eller Stadsarkivet.

Nørrebro Kalenderen 2017 kom på gaden først i november og blev solgt hos Steenberg Bog & Idé, Nørrebrogade 163 og Nørrebro Bycenter, Irma Tagensvej 70 samt gennem foreningen.

Kløvermarken og Thorsgade

Af Tonny Svanekiær

Udsnit af Topograf L. Boths kort over Nørrebro fra 1856.

Kløvermarken lå mellem Rådmandsmarken og Havremarken ved Nørre Fælle, nærmere angivet mellem Jagtvej og Nørrebrogade og et stykke af Tagensvej. Som navnet antyder, var det et område, med masser af kløver til det græssende kvæg.

Spadserer man Kløvermarken rundt i dag, er det turen fra Nørrebros Runddel ad Nørrebrogade til Heimdalsgade og hen til Mimersgade, man fortsætter til højre nedad til Rådmandsgade, til venstre op til Tagensvej og videre til højre

hen til Jagtvejen og igen til højre ned til Runddelen, så får man et indtryk af hvor stort et område Kløvermarken dækkede. I dag indgår Kløvermarken i Mimersgadekvarteret.

Kløvermarken blev først udmatrikuleret efter 1806. Området var en hovedmatrikel med nummer 171 og litraerne A til Q, hvilket var i alt 17 matrikler/litraer, der så igen blev udstykket i mindre lodder/parceller, efterhånden som de blev solgt fra. Efter Kongelig forordning blev den første danske matrikel, kaldet

landgildematriklen, udarbejdet i 1660 og var gyldig fra 1662. Allerede i 1664 vedtoges en ny revideret matrikel kaldet amtsstuematriklen. Fælles for disse første matrikler var, at man betalte sin ejendomsskat i form af hartkornsskat. Hartkorn betyder ”hårdt korn” som var rug og byg. En tønede hartkorn svarede til værdien af en tønede byg eller rug eller 2 tønder havre. I 1844 svarede en tønede hartkorn til 7 rigsdaler.* De matrikler/litraer der blev solgt i Kløvermarken dengang i 1840’erne blev handlet efter dette princip. En kvadratalen, som svarer til 0,4 kvm. jord, kostede mellem 50 og 100 skilling i 1850’erne. Kløvermarken blev senere ommatrikuleret til de numre, man bruger i dag. Der er dog et par lodder/parceller, der stadig har det oprindelige matrikelnummer, som for eksempel matr. 171A ved Runddelen, hvor Ølunds Mølle lå.

*(1 RGD=96 SK - omvekslingsværdi i 1873 = 2 kr.)

Kløvermarken og Thorsgade 1840-50

Omkring 1840 var Kløvermarken og kvarteret omkring den senere anlagte Thorsgade kun lutter marker afbrudt af skel, hvor man sagtens kan trække linier til store dele af det nuværende gadenet. Der var kun bebygget ganske lidt langs Lygtevejen og Jagtvej og et stykke ned ad den senere anlagte Odinsgade. Området hvor Odinsgade og Thorsgade senere blev anlagt kaldtes dengang for Bag Jagtvejen eller Kløvermarken. Den altdominerende bygning dengang i 1840

var Ølunds Mølle, på matrikel 171A, der havde prydet Nørrebros Runddel på hjørnet af Jagtvej og Lygtevejen siden 1826, hvor den blev bygget af møllermester Christian Johansen Ølund, der selv var af møllerslægt fra landsbyen Ølund på Fyn.

Langs Lygtevejen fra Ølunds Mølle og nordpå mod den kommende Thorsgade, lå der i 1840 kun nogle få bygninger med et gartneri, en høker og en hørkræmmer. Nabo til Ølunds Mølle var matrikel K og her boede i 1840 slagtermester og høker Heinrich Glies med sin hustru, en datter og en tjenestepige. Ved siden af slagteren lå en hørkræmmerforretning og i sidehuset boede Hans Olsen, der var rebslagersvend og sagtens kan have arbejdet på rebslagerbanen, der lå tæt på nuv. Ægirsgade eller banen ved nuv. Prinsesse Charlottesgade overfor Assis-tens kirkegården. Der var allerede liv i kvarteret i 1840’erne. Disse 2 bygninger lå lige i markskellet, hvor Ølundsgade, nuværende Uffesgade, senere blev anlagt og begge er bygget før 1817.

Lidt længere henne ad Lygtevejen på matrikel L, lige ved markskellet til den senere Thorsgade, lå 3 sammenhængende bygninger med et lille sidehus der indeholdte 5 lejligheder. Her boede 5 familier som talte i alt 15 personer. Blandt beboerne var både en muremester, en snedkermester og en maskinbygger med deres hustruer og børn. Disse bygninger lå der indtil Thorsgade blev ført igennem til Nørrebrogade i 1880’erne. Langs

Jagtvejen nede ved nuv. Odinsgade lå et par villaer med haver og umiddelbart efter lå der et par gartnerier. På hjørnet af Jagtvej og Tagensvej lå Tagens Mølle som var opført i 1811 af møllebygger Jørgen Jørgensen.

Der boede i 1840 omkring 2200 mennesker på hele Nørrebro. I forhold til den Indre By bag voldene lå Ydre Nørrebro langt ude på landet og næsten al trafik fra byen til det nordlige foregik gennem Nørreport ad Nørre Landevej, hvor man på sin vej lige efter broen mellem Peblingesøen og Sortedamssøen passerede Store Ravnsborg, Blågård, Fuglsangs

Mølle, Lille Ravnsborg ved Kapelvej og Assistens Kirkegården til Nørrebros Runddel, hvor der lige overfor lå en rebslagerbane, der strakte sig langs nuv. Prinsesse Charlottesgade. Herfra var det videre ad Lygtevejen ud til Hyltebro over Lygteåen ved Lygtekroen, herfra var der 1600 favne, som svarer til 3 km, til Nørreport og man var rigtig langt ude på landet i Utterslev mark og Brønshøj. Lygteåen havde sit udspring i Lersøen også kaldet Rørsøen og blev forbundet med Ladegårdsåen ved nuv. Fuglebakken Station. Lygteåen blev håndgravet som rende under Københavns belejring i 1523 af Frederik den 1.s soldater under ledelse

*Thorsgade 45 – 47. Foto: Fritz Theodor Benzen, juni 1902.
(Københavns Museum).*

af feltherre Johan Rantzau og indgår i et omfattende vandledningssystem, som i dag er totalt rørlagt; men faktisk har fungeret siden 1523. Lygteåen dannede indtil 1901 en naturlig kommunegrænse mellem København og Brønshøj.

Thorsgade 1850-1870

Thorsgade kan med sikkerhed spores tilbage til 1856. I det år ses gaden på Topograf L.Both's kort over Nørre Forstad. Thorsgade kaldtes dengang for "vej mellem Odinsgade og Dagmarsgade", dengang var Thorsgade, ligesom de andre gader i kvarteret blot en jordvej. Thorsgade fik sit navn i 1865, men navnet blev først stadfæstet i 1927. Thorsgade blev anlagt i det såkaldte "gudekvarter", hvor gadenavne fra den nordiske mytologi er dominerende. Odin var den største af alle aserne; og Odinsgade blev da også anlagt før Thorsgade. Thorsgade løber i dag fra Nørrebrogade til Tagensvej.

Omkring 1850 er der stadig kun bebygget langs Lygtevejen. På matrikel 171A stod Ølunds Mølle stadig og malede mel. På litra B, ved nuv. Baldersgade, lå et gartneri og en høker og på litra C, lige omkring nuv. Bragesgade, stod den anden af Lygtevejens to hollandske vindmøller kaldet Skjæremøllen. På matrikel 171M, som ligger lige ved nuv. Gormsgade, lå Marias Minde som var et større gartneri. På de tidligere omtalte matrikler K og L lå stadig de samme bygninger, som også vil blive beskrevet senere i denne beretning. Thorsgade er anlagt umiddelbart efter

Allersgade, Dagmarsgade og Odinsgade som en forbindelsesvej, så man kunne komme gennem fra Allersgade og ad Odinsgade op til Jagtvej eller omvendt. Thorsgade er givetvis startet som en lille trædt sti i markskellet mellem matriklerne 171D og 171E.

Brygger Christian Hansen Aller

En af pionererne for opkøb af grunde i Kløvermarken og omkring Thorsgade, var brygger og brændevinsbrænder Christian Hansen Aller (1797-1852). Allerede i 1829 opkøbte han flere grunde i Kløvermarken omkring nuværende Ægirsgade, Allersgade, Thorsgade og Odinsgade. Brygger Aller opkøbte således matriklerne 171 litra MNOP som var en kæmpematrikel på 4 Litra, og i alt 177.154 kvadratalen og dækkede området fra Allergade til Ægirsgade og hen til den nuværende Mimersgade. Matriklen blev udparcelleret i hele 55 mindre lodder/parceller på mellem 750-6000 kvadratalen, som alle solgtes fra. Aller fik også tilskødet hele matrikel 171D den 9. december 1837. Matriklen var på 50.000 kvadratalen, som svarer til 30.000 kvadratmeter, hvilket var en stor matrikel. Den blev da også udparcelleret i 10 mindre lodder/parceller* som alle blev solgt fra ved skøde i 1837. Brygger Aller fik også nabomatriklen 171 E tilskødet den 9. december 1837. Den var på samme størrelse, 50.000 kvadratalen/30.000 kvadratmeter. Matriklen blev straks udparcelleret i 6 mindre lodder/parceller med litraerne A til F, som blev solgt fra

*Et kig ned ad Allersgade fra Nørrebrogade mod Dagmarsgade, ca. 1910.
(Københavns Stadsarkiv).*

samtidig. Bryggeren beholdt dog lod/parcel, 171E1A, til sig selv og familien. Matrikel 171L blev derimod tilskødet til Rebslagermester E.C.F. Svendsen allerede den 30. maj 1834. Matriklen, som var på 45.237 kvadratalen, blev opdelt i 2 lodder/parceller. Den 16. januar 1839 blev den ene matrikel, 171L2, tilskødet til Brygger Aller. Den var på 33.900 kvadratalen og blev, ligesom Allers andre opkøbte større matrikler, straks opdelt i mindre lodder/parceller. Matrikel 171L2 strakte sig langs nuværende Allersgade og Thorsgade. (se kort fra 1856)*(171D1-10)

På matrikel 171E1A* som lå bag Jagt-

vejen lidt nede ad Odinsgade lå villaen Allersbro. Matriklen blev som nævnt købt af brygger Christian Hansen Aller i 1837. Villaen var beboet af bryggeren og hans familie fra 1839-41. Villaen var på en etage med kvist og rummede i alt 7 værelser. Om bryggeren selv byggede ejendommen er tvivlsomt; men han har helt sikkert både været bygherre og navngiver til Allersbro. Han døde i 1852 og oplevede derfor ikke sin egen Allersgades første bebyggelse. Navnet Allersgade fik i øvrigt, som den første, stadfæstet sit navn allerede i 1860.

Allersbro blev i familien Allers eje; men fra 1841 og til Christian Allers bortgang

i 1852 boede familien indenvolds i Klosterstræde 75 hvor han også havde sit bryggeri. Herefter flyttede enken Juliane Christine Aller tilbage til Allersbro og i 1860 lever hun her stadig med deres 7 børn, deriblandt den 13-årige Carl Aller, som grundlagde Allerkoncernen i 1873. Da enken dør i 1872 arver børnene Allersbro og lever her til omkring 1899, herefter udlejes villaen. I 1901 boede der en forlagsboghandler August Abel med sin familie i stueetagen og på 1. salen boede en husmoder med sin datter og en logerende. Begge familier var beskæftiget med trykkeri og i bogbinderbranchen. Den driftige malermester P. D. Løv opkøber i 1901 samtlige matrikler i blandt andet Odinsgade, som han senere bebyg-

ger med de ejendomme, der står endnu i 2009. Villaen Allersbro nedrives lige efter 1901 for at give plads til de nye lejekaserner. I 1860 lever der omkring 15.000 personer på hele Nørrebro.

*(nuv. Odinsgade 6-8)

På førnævnte Topograf L. Boths kort over Nørrebro fra 1856 ses Thorsgade at gå fra Dagmarsgade til Odinsgade. Dagmarsgade var dengang ligesom de andre gader blot en jordvej, der var forbindelsesvejen fra nuværende Ægirsgade til Thorsgade – Det sidste stykke af Dagmarsgade blev faktisk først brolagt i 1950'erne. I 1856 fandtes der kun få bygninger på de 3 matrikler, 171L, 171K og 171D, som alle var opdelt i mindre lodder/parceller og

Dagmarsgade set mod Thorsgade, 1930erne. (Københavns Museum).

alle var de tilstødende til det daværende stykke af Thorsgade. Matrikel 171D var som tidligere nævnt udstykket i 10 mindre lodder/parceller. De huse der lå i Thorsgade, indtil omkring 1859 hvor gadenumrene blev indført, kaldtes eksempelvis matrikel 171D9 som står for matrikel 171 Litra D Lod/parcel 9. Det er matrikelnumrene der danner grundlag for bygningernes placering, da nummereringen i Thorsgade ændrede sig flere gange sideløbende med de i alt 5 forlængelser af gaden. Thorsgade fik først sin nuværende nummerering i 1945 idet Thors Passage fik de fortløbende numre fra nr. 25 og til og med nr. 47, hvilket gjorde at Thorsgade fra Thors passagen og op til Tagensvej fik numrene fra 49 til og med nr. 103. Højresiden af Thorsgade har til gengæld bevaret sin nuværende nummerering fra omkring 1900.

I 1856 lå der kun 4-5 bygninger på den første korte strækning af Thorsgade. Det er det første byggeri i gaden, og de er bygget før 1856. Der var hverken vand eller gas til husholdningen, som tidligere nævnt måtte vandet hentes i primitive brønde eller som direkte overfladevand og kvaliteten var selvfølgelig derefter; man døde simpelthen af at drikke vandet dengang. Folk drak øl, masser af øl; som dog havde en noget mindre styrke dengang. Styrke havde brændevinen til gengæld og den blev ligeledes indtaget i store mængder, enten rent eller som mælketoddy. Rent drikke- og brugsvand og gas kom som tidligere nævnt først

til Ydre Nørrebro og Thorsgade omkring 1880/1900. Indtil da lavede og varmede man maden på brændekomfurer, i brændeovne og kakkelovne. De eneste lyskilder, der fandtes dengang i 1856, var tranlamper og tællelys. Petroleumslamper var så småt ved at vinde frem i 1850'erne.

Allerede i 1855 var der flere familier der boede i Thorsgade, eller rettere, Kløvermarken eller Ved/Bag Jagtvejen, som området kaldtes inden de første jordveje blev navngivet. I 1855 stod der på matrikel 171D10* et 1 sals hus med kvist og tegltag samt en lille tilbygning eller baghus som var i Tømrersvend Carl Christian Buch's eje. Han boede selv på 1. sal med sin hustru. Resten af huset med tilbygningen/baghuset rummede 6 familier med i alt 10 børn. Her boede både en musiker, en stolemagersvend og flere arbejdsmænd. Ifølge skødet blev huset solgt til snedkermester Christian Otto 14. juli 1858. Snedkermesteren boede i huset sammen med sin hustru og datter i starten af 1860'erne. Her boede i alt 35 personer fordelt på 6 familier i 1860. Huset med baghuset var bygget mellem 1850-54 og det lå lige udfor Dagmarsgade.

Huset stod der ikke så længe, for i 1864-65 blev der opført et toetageshus med kvist. Huset blev udvidet med en næsten tilsvarende tilbygning i 1875 og på matriklen bagtil blev der i 1881 opført en 3 etagers ejendom med 4 lejligheder pr. etage. Fra starten blev der indrettet la-

triner i gården til alle beboerne – først fra 1915, blev der installeret rigtige retirader med skyl – det må virkelig have været en mærkbar forbedring, selvom man stadig skulle udenfor huset og forrette. Fra starten lå der ingen butikker i stueplanet ud til gaden. Først i 1897 blev der anlagt en hørkræmmerbutik; men fra 1915 blev der ombygget således, at der var plads til yderligere 2 små butikker. Alle 3 butikker fortsatte med forskellige ejere og erhverv frem til nedrivningen af hele ejendommen i 1982. De sidste mange år lå der henholdvis en skomagerforretning, en cykelforretning samt en frisørsalon.
*(Thorsgade 5. senere Thorsgade 46 nedrevet 1982)

Til venstre lå nabomatriklen 171D9* der var ubebygget/ubeboet i 1855. Parcellen var på 5000 kvadratalen og var i J. S. Jacobsens eje, men blev ifølge skøde af 25. marts 1856 solgt til bogbinder Jens Christian Martin Theodor Meyer, som var den første bygherre på matriklen. I 1856 blev der opført et stuehus med tegltag hvor Bogtrykker Meyer boede med sin familie og sideløbende havde sit bogbinderværksted i stueetagen og i en lille tilbygning. Den 25. august 1865 blev matriklen tilskødet blikkenslagermester Carl Frederik Wagner, som drev sin virksomhed her indtil den 3. oktober 1874, hvor skødet er på Viktualiehandler Carl Frederik Jensens hænder.
(Thorsgade 42 – 44 – nedrevet 1982)

På matrikel 171D1* blev der omkring 1855 bygget et 1 etages forhus og et lille

stuehus som baghus. I 1860 var matriklen i Hans Larsens eje. I stuen boede høker Peter Christen Bang med sin hustru. Herudover boede der 4 andre familier hvoraf to af husfædrene var stolemagere. Her boede også en arbejdsmand og en kunstdrejer. Både kunstdrejeren og stolemagerne kan sagtens have arbejdet for snedkermester Christian Otto som boede i Thorsgade nr. 5.

*(Thorsgade 54 - matrikel 6116)

På den modsatte side af Thorsgade, på matrikel 171L2C* stod et stuehus med kvist og tegltag. Matriklen som var på 1000 kvadratalen, blev den 26. august 1859 tilskødet Købmand Bentzen; men her i 1860 var huset i værtshusholder Nils Christensens eje. Familien boede selv i stuehuset, hvor man også serverede for gæsterne. Huset var bygget omkring 1860, og det lå på venstre side lige før Odinsgade.

*(nuv. Thorsgade 59)

Nabomatriklen 171L2D* var på 1500 kvadratalen og blev den 15. september 1854 tilskødet høker og værtshusholder Jens Christensen Møllegård. Der blev opført et bindingsværkshus med tegltag samt et lille sidehus/baghus umiddelbart efter 1854. Høker Møllegård havde sin forretning i stuen, hvor han også boede med sin familie.

*(nuv. Thorsgade 59)

Disse fem huse og baghuse er det første byggeri i Thorsgade. Huset i Thorsgade

Gormsgade set mod Dagmarsgade, 1930'erne. (Københavns Museum).

nr. 54 står som det eneste tilbage i 2016 – det blev bygget i sin nuværende form i 1878.

På hjørnet af Thorsgade og Dagmarsgade lå matrikel 171L2A. Den blev tilskødet gørtler og figurstøber Carl Frederik Holm den 14. juli 1853; men støberiet åbnede først efter 1856. Her støbtes blandt andet Jerichaus statue af H.C. Ørsted, der blev afsløret i 1876, inden Ørstedsparken var planlagt, Saabyes H.C. Andersen statue fra Kongens Have i 1880, og Niels Juels bronzestatue af billedhuggeren Th. Stein. Carl Frederik Holm har også udført støbearbejdet til Huitfeldt-monumentet, der blev rejst ved Langelinie i 1886 - dette monument skyldes i øvrigt Brygger Carl Jacobsens gavmildhed mod sin by.

De eneste andre gader der var i kvarteret i 1856 var Dagmarsgade, Odinsgade,

Allersgade og parallelgaden Gormsgade; begge disse gader er sidegader fra daværende Lygtevejen, og begge går de ned til Dagmarsgade. Næsten i forlængelse af Allersgade ligger Rådmandsgade, som dengang var adgangsvej til Rådmandsmarken og den gik kun op til markskellet, hvor nuværende Mimersgade løber.

I 1856 knejsede Ølund Mølle stadig på Runddelen i krydset Lygtevejen og Jagtvejen. Lidt derfra langs Jagtvejen ned mod nuv. Tagensvej lå blandt andet gartnerierne Christians Minde, Johannes Minde og Christianes Minde og lidt nordpå ad Lygtevejen lå Skjæremøllen. Mod øst lå Tagenshus og Jagtvejens Mølle og landstedet med gartneriet Marienlyst. Tagenshus var det allerældste hus på daværende Ydre Nørrebro. Det blev

bygget i 1631 som bolig for vangemanden, der havde opsyn med de tilstødende vange, Rådmandsmarken, Borgmestervangen og Brudesengsmarken, som alle hørte under Nørrebros jorder. Tagenshus var opkaldt efter vangemanden Tage Nielsen, der havde sit virke indtil sin død i 1710. Overskuddet fra driften af disse vange gik som supplement til både Borgmestres og Rådmænds lønninger.

Inden Tagenshus blev bygget, var det stedet, hvor fuglestangen havde stået fra 1616. Det var her falkonererne trænede og afrettede de kongelige falke. Kvarteret omkring Thorsgade lå i 1850'erne stadig hen i landlig idyl med gartnerierne

og møllerne, som de førende større erhverv; men kvarteret rummede da også både værtshuse og gæstgiverier, høkere, øltappere, en hørkræmmer samt en tømmerplads. Længere ude ad Lygtevejen lå traktørstederne Ventegodt ved nuværende Esromgade og Lygtekroen samt den gamle avlsgård Pedershvile/Nissendal ved nuværende Heimdalsgade.

I 1857 blev Allersgade, som den først anlagte gade i Kløvermarken bebygget. Det var tidligere omtalte Brygger Christian Hansen Aller, der havde udstykket nogle grunde i Kløvermarken, heriblandt flere grunde i kvarteret omkring Allersgade. Byggeriet i Allersgade, som blev opført i

*Allersgade set mod Nørrebrogade med en del af den oprindelige lave bebyggelse.
(Foto 1949, Københavns Museum).*

*Thorsgade nr. 54 er i dag det eneste af de gamle lave huse, der er tilbage i gaden.
(Foto nov. 2016 KSJ).*

1857, stod næsten som da det blev bygget helt frem til 1960'erne, hvor det meste af det gamle Allersgade blev saneret. Nogle husker sikkert værtshuset Chez Kaj, også kaldet "Den lille Café", som lå på hjørnet af Allersgade og Dagmarsgade. Det var et rigtigt stamværtshus, hvor det arbejdende folk fra kvarteret mødtes og fik sig en tår. Lokaltiteterne var temmelig primitive og der var både spytbakker og sand på gulvet.

I 1860 var hele Nørrebro's befolkning på omkring 15.000 hvilket er en vækst på over 12.000 tilflyttere på 20 år. Det skal dog bemærkes, at et stor del af disse tilflyttere bosatte sig på Indre Nørrebro i de mange lejekaserner, der skød op i

Blågårdsgadekvarteret i 1850-60'erne. 1860 var også året, hvor "Arbejderforeningen af 1860" påbegyndte opførelsen af 150 rækkehuse på hjørnet ved Tagensvej og Jagtvejen. De blev kaldt for "Arbejderboligerne" helt frem til bortsaneringen i 1950'erne.

Når man går en tur ned ad Thorsgade i vore dage, er der kun et eneste hus tilbage fra dengang, nemlig Thorsgade nr. 54. Jeg er født og opvokset lige overfor dette hus i nr. 57 og finder det stadig meget charmerende og glæder mig over, at huset har overlevet de adskillige saneringer, der har været fra min tidlige barndom i starten af 1960'erne og til i dag 2016.

Nørrebro Handelsforening 125 år

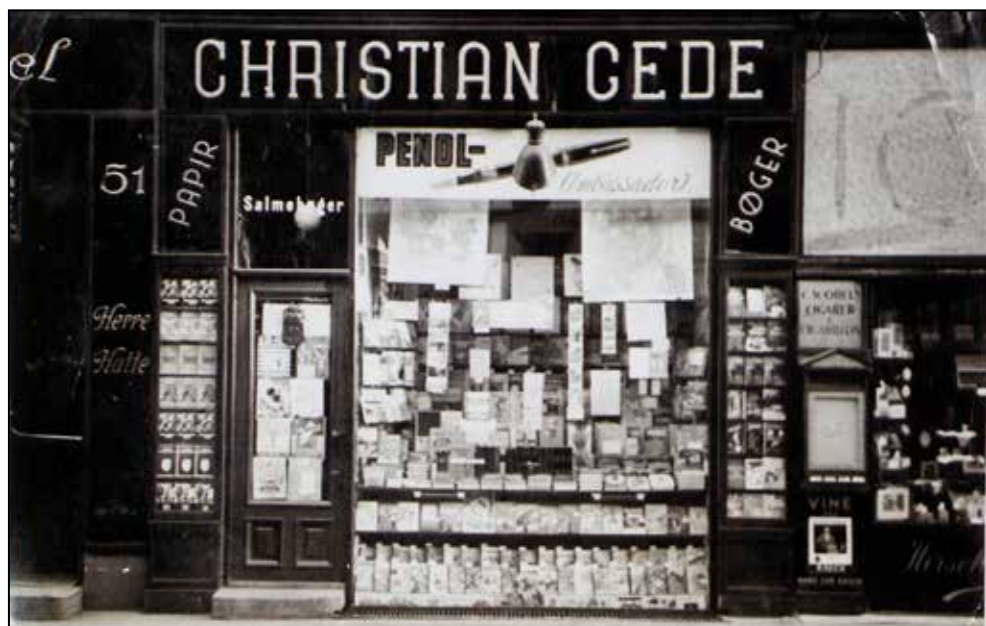
I 2016 havde Danmarks ældste handelsforening, Nørrebro Handelsforening, 125 års jubilæum, og i den anledning bringer vi på de følgende sider en række billeder af forretninger på Nørrebro gennem tiden.

EVA Damernes Magasin, Nørrebrogade 90, 1950'erne.

Osteforretning og Herrefrisør, Blågårdsgade 25, 1970'erne.

Christian Gedes Boghandel, Nørrebrogade 51, ca. 1930.

H. Christiansens Kolonial- & Vinhandel, Borups Plads, 1930'erne.

Taarups Herremagasin, Griffenfeldsgade 35, 1970'erne.

N. Jensens Viktualiehandel, Griffenfeldsgade 38, ca. 1910.

Børneekviperingsforretningen "Maagen", Nørrebrogade 63, ca. 1910.

Ingeborg Larsens Modemagasin, Nørrebrogade 92, 1911.

Vilhelm Alfred Haagensens Kød-Udsalg, Rantzausgade 47, ca. 1910.

Arbejdernes Kødforsyning, Nørrebrogade 140, (Nørrebro Runddel), ca. 1950.

Carl Christensen & Søn Herrekonfektion, Nørrebrogade 98, hj. af Sjællandsgade.

Papirhandel, Griffenfeldsgade 33, ca. 1910.

Wilhelm Johansens Tobaks-, Øl- og Vinhandel, Skyttegade 16, ca. 1910.

Ismejeri i Guldbergsgade 25 i begyndelsen af 1920'erne.

J. Petersen-Østerbys Bageri og Konditori, Ægirsgade 46, ca. 1915.

Coloniallæger i Rådmandsgade reklamerede med kvartterets bedste kaffe, ca. 1920.

Beklædningsmagasinet "Blaagaard", Blågårdsgade 38, 1924.

To retter for fyrrø

Afhv. forvalter Magnus Hansen

*Kø foran folkekøkkenet i Heimdalsgade under 1. verdenskrig.
(Foto: Arbejdermuseet & ABA).*

Københavns kommunes folkekøkkener oprettedes i 1917 med baggrund i, at det, efterhånden som første verdenskrig trak ud, blev mere og mere vanskeligt at skaffe forsyninger af livsvigtig natur. Dette gjaldt såvel nødvendige levnedsmidler som tilstrækkeligt med brændsel med deraf følgende rationering af gas.

Oprettelsen af folkekøkkenerne blev

vedtaget i februar 1917, og allerede den 8. marts s.å. blev det første køkken taget i brug. Dette køkken blev indrettet i en tidligere gullaschfabrik, der var installeret i en ejendom i Heimdalsgade.

Maden blev fra Heimdalsgade transporteret til 7 udleveringssteder på skoler rundt i byen, hvor maden afhentedes af publikum i egne madbeholdere.

Behovet for at kunne købe middagsmad blev så stort, at man vedtog at opføre et helt nyt folkekøkken i Møllegade 33 på en del af det daværende Almindeligt Hospitals grund (nu De Gamles By). Byggeriet påbegyndtes den 1. august 1917, og det nye køkken stod klart til brug omkring 1. december s.å.

Med køkkenet i Møllegade indførte folkekøkkenerne en ny praksis, idet der her foruden et udleveringssted til afhentning af mad indrettedes en spisesal, hvor publikum kunne indtage deres måltider. Samtidig udvidedes antallet af udsalgssteder til 16 skoler, og da det viste sig, at spisesalen i Møllegade havde succes, oprettedes yderligere 4 interimistiske spisesale.

Ved udgangen af 1918 nedlagdes køkkenet i Heimdalsgade, og til erstatning for dette blev et nyt køkken etableret i ejendommen Suhmsgade 4, den tidligere Suhmsgade skole. Køkkenet blev indrettet i gymnastiksalen og i en tilbygning til denne, og i de forhenværende klasseværelser i selve skolebygningen indrettedes spisesale i 2 etager. Prisen for de to middagsretter var fra starten 35 øre afhentet og 5 øre mere, når måltidet blev indtaget i spisesalen.

I de to krigsår 1917 og 1918 udleveredes i alt henholdsvis 2.500.000 og 6.000.000 portioner mad.

I løbet af 1919-20 aftog folkekøkkenernes hektiske virksomhed, og man omlagde

Folkekøkkenet i Møllegade. (Foto fra 1930'erne, Københavns Museum).

driften, således at salget blev koncentreret omkring spisesalene, medens maden udelukkende blev fremstillet i central-køkkenet i Møllegade.

De ovenfor nævnte 4 interimistiske spisesale blev efterhånden erstattet med permanente spisesale i "Axelborg", og i Portugalsgade og i Ndr. Frihavnsgade.

I maj 1918 oprettede folkekøkkenerne egen pølsefabrik, i maj 1919 eget bageri og i juni s.å. egen frugtsaftfabrik. Hensigten hermed var, at virksomhederne skulle forsyne køkkenerne, men efterhånden overtog de også den væsentligste del af de kommunale hospitalers og stiftelsers forbrug af pålægsvarer, brød og frugtsaft. I 1923 overtog folkekøkkenerne endvidere leverancen af kød og flæsk til disse institutioner, idet der ved folkekøkkenernes foranstaltning opkøbtes levende kreaturer på markederne. Folkekøkkenerne forestod slagtingen af dyrene og fordelingen af kødet til de pågældende institutioner.

I mellemkrigsårene var køkkenvirksomheden dalende, men med den anden verdenskrig 1939-45 gik folkekøkkenerne igen ind i forhold, der mindede om årene under første verdenskrig.

Tilstrømningen til spisesalene forøgedes, og det blev nødvendigt at oprette midlertidige udleveringssteder for at kunne tilfredsstille efterspørgslen efter folkekøkkenernes mad. Som noget nyt

blev der også indrettet udsalgssteder i de af kommunen opførte boliger for aldersrentenydere for disses beboere.

I sommeren 1941 vedtoges loven om folkebespisning. Planer for en sådan ordning i Københavns kommune omfattede bespisning af en tredjedel af byens befolkning eller ca. 250.000 personer og blev udarbejdet af folkekøkkenerne.

Endvidere blev det overdraget institutionen at indkøbe og opbevare meget betydelige beredskabslagre af fødevarer omfattende kødkonserves, skibskiks og knækbrød, tømælk og kartofler. Under folkestrejken i 1944 blev en del af kødkonserven udleveret til byens befolkning ved folkekøkkenernes foranstaltning bistået af frivillige fra Danske Kvinders Beredskab.

Ved den tyske kapitulation i maj 1945 fik folkekøkkenerne med få timers varsel overdraget forplejningen af de i København stationerede frihedskæmpere, de internerede krigsforbrydere og de tyske flygtninge. Den planlagte folkebespisningsordning blev delvis sat i kraft, og det lykkedes folkekøkkenerne at løse opgaven. Man havde på et vist tidspunkt omkring 120.000 personer i fuld forplejning daglig.

I 1947 forøgede folkekøkkenerne sine spisesale med yderligere en i Lyrskovsgade.

*I centralkøkkenet i Møllegade blev kartoflerne kogt i store dampkedler.
(Foto: Københavns Museum).*

Med de bedre tider, der efterhånden fulgte, blev søgningen til folkekøkkenerne mindre, og man begyndte at nedlægge spisesale m.v. Spisesalen i Møllegade blev efter nedlæggelsen taget i brug som marketenderi for personalet i De Gamles By. Samtidig hermed blev det overdraget folkekøkkenerne at levere det daglige

forbrug af smørrebrød til beboerne i De Gamles By.

Forhandlinger om folkekøkkenernes endelige nedlæggelse resulterede i, at institutionen ophørte at eksistere den 31. marts 1976, hvorefter de resterende aktiviteter overførtes til De Gamles By.

Nørrebro

Fra Politivennen nr. 550. Lørdagen den 15de Juli 1826, s. 447-449:

Flere har undret sig over at denne bro som betragtes som en af Københavns forstæder, helt mangler en væsentlig nødvendighed: Belysning.

For anmelderen af dette er det ligeledes ubegribeligt hvorfor Nørrebro som har den største passage af kørende og ridende, skal savne dette gode da Vesterbro både har en del lygter samt vægter til at passe dem.

Da Nørreport nu står åben vinter og sommer hele natten og som sagt, den meste passage finder sted gennem denne port, så var det ikke så urimeligt gennem dette blad at fremkomme med det ønske at denne bro måtte forsynes med 25 til 30 lygter, NB noget bedre indrettet end Københavns almindelige gadelygter der kun afgiver en meget sparsom belysning. Disse lygter burde anbringes fra Nørre Fælled til Fæstningsbroen og fra Assistenskirkegård til noget forbi Blågård.

Nørrebro bebos af en del familier både vinter og sommer, og flere familier og selskaber har sommerværelser der. Det er derfor meget ubehageligt både for den ene og anden i mørke sommer- og vinteraftner at vandre i mulm og mørke.

Anmelderen er overbevist om at Nørrebros beboere med største velvillighed ville yde en passende lygteskat samt underholde 1 til 2 vægtere der kunne passe lygterne og nogenlunde påse orden.

Man foreslår at anbringe 6 lygter fra enden af Nørre Fælled til hjørnet hvor vejen går til Peblingsøen, 5 lygter derfra til Peblingsøen, på broen over søen 6 ditto, i alleen 6 ditto, samt 5 til 6 stk. ved Blågård. I alt henved 28 til 30 lygter. Udgifterne til et så ringe antal lygter vil ikke forvolde Nørrebros beboere nogen frygtelig afgift. Og da forpagtningen af Nørrebros bom i flere henseender afgiver en klækkelig fortjeneste, så burde en del af denne lygteskat falde på bomforpagterne. For de kunne da vente at flere kørende, ridende og gående ville passere fra og til Nørrebro når man fandt den belyst.

Det ville vist nok være Nørrebros beboere højst kært hvis en sådan foranstaltning snart måtte finde sted. Og skal det glæde anmelderen om de høje vedkommende ville tage dette forslag i overvejelser.

Fra bibliotekar Erik Høys genudgivelse af udvalgte artikler på Politivennen Live Blogging.

